

GEORGE ORWELL

FARÁŘOVA DCERA

Argo

GEORGE ORWELL

GEORGE ORWELL

FARÁŘOVA DCERA

Argo

Edici spisů George Orwella
řídí Martin Svoboda

Přeložila Kateřina Klabanová

© Argo, 2018

Copyright © 1989 by The Estate of the late Sonia Brownell Orwell

Translation © Kateřina Klabanová (née Svobodová), 2000

ISBN 978-80-257-2710-2 (váz.)

ISBN 978-80-257-2801-7 (e-kniha)

1

Budík na prádelníku vybuchl s třeskotem dopadajících zvonů, Dorothy sebou leknutím šklubla a vytržena z hlubin zlého, zamotaného snu zůstala zcela vysíleně ležet na zádech s očima otevřenýma do tmy.

Budík dál ječel a sekýroval, což dělával něco přes pět minut, pokud ho nikdo nezastavil. Dorothy byla celá rozlámaná a v návalu zákeřné a opovrženímhodné sebelítosti, tak obvyklé po ránu, když přišel čas vstát, si přetáhla peru přes hlavu, aby tomu nenáviděnému zvuku unikla. Pak ale sebrala všechny síly, nabádajíc se podle svého zvyku přísně a neosobně. No tak, Dorothy! Vstávat! Kdepak povalování! Příslloví 6, 9. Pak si vzpomněla, že jestli ten rámus nepřestane, vzbudí otce, bez meškání vyskočila z postele, sáhla po budíku a zamáčkla ho. Na prádelníku stál právě proto, aby ho nemohla utiшит jinak, než že vstane. Ještě ve tmě poklekla u postele a odříkala otčenáš, byť ne příliš soustředěně, protože ji zábly nohy.

Odbilo půl šesté a na srpnové ráno panovalo až chladno. Dorothy (jmenovala se Dorothy Hareová a byla jediným dítětem reverenda Charlese Harea, faráře od Svatého Athelstana na Knype Hill v Suffolku) přes sebe přehodila obnošený flanelový župan a poslepu se pustila ze schodů. Ranní chlad páchl prachem, vlhkou omítkou a přepáleným omastkem od včerejší večere a z obou stran chodby druhého patra k ní střídavě doléhalo chrápání jejího otce a Ellen,

děvečky pro všechno. Opatrně – stůl v kuchyni totiž rád škodolibě vyčníval do tmy a dělal modřiny do boků – se došátrala do kuchyně, zapálila svíčku na římse nad krbem a stále ještě bolavá únavou poklekla a rozhrábla popel.

Rozdělovat oheň v kuchyni ‚nebyl žádný med‘. Aby pod krivým, a tedy neustále napůl ucpaným komínem vůbec zaplápolal, musel spolýkat hrnek petroleje jako opilec, kterého po ránu rozhybá jen lok džinu. Dorothy dala do konvice ohřát otcí vodu na holení a šla si nahoru napustit vanu. Ellen dál vyspávala s těžkým mladistvým chrápáním. Přes den se dovedla otáčet, ale byla z těch, které ráno před sedmou nedostane z postele ani sám ďábel se všemi svými anděly.

Napouštěla vanu, jak nejpomaleji to šlo, protože šplouchání vody otce vždycky vzbudilo, otočila-li kohoutkem příliš rychle, a chvilku tu nevábnou světlou kaluž pozorovala. Po celém těle jí naskočila husí kůže. Studené koupele nesnášela: z toho důvodu si je také naordinovala od dubna až do listopadu. Zkusmo do vody ponořila ruku – byla opravdu strašně studená – a začala se jako obvykle pobízet. No tak, Dorothy! Šup tam! Bez fňukání! Pak odhodlaně vlezla do vany, posadila se a nechala ledové víry vody stoupat po těle a obkroužit ji celou až po vlasy, stočené na temeni. Pak se opět vynořila, zalapala po dechu, otrásla se, a když ho popadla, vzpomněla si na úkolníček, který si přinesla v kapse županu, aby si ho mohla přečíst. Natáhla se pro něj a nakloněna přes okraj vany, po pás ve studené vodě, pročetla záznamy při světle svíčky na židli.

Stálo tam:

7 h. sv. p.

Pí T. dítě? Návštěva!

Snídaně. Slanina. Poprosit otce o peníze – nutné. (P)

Zeptat se Ellen co do kuchyně otcův lék záclony u Solepipea.

Navštívit pí P. ústřížek z Daily M andělikový odvar na revma náplasti na kuří oka pí L.

12 h. zkouška Karla I. objednat lepidlo půl libry a stříbrnou barvu: plechovku.

Jídlo (škrtnuto) Oběd...?

Rozvézt Farní čas. Pí F. dluží 3 p.

16:30 matky čaj nezapomenout 5 l záclonoviny.

Květiny do kostela plechovku leštidla.

Večeře. Míchaná vajíčka.

Otcovo kázání nový stroj s páskou?

Svlačec v hrachu strašný.

Vylezla z vany, a když se utírala ručníkem velikým sotva jako ubrousek – pořádné ručníky si na faře nikdy dovolit nemohli –, uvolnily se jí vlasy a svezly se po klíčních kostech ve dvou těžkých pramenech. Otec měl pravdu, když jí zakázal ostříhat se, protože husté, jemné, neobvykle plavé vlasy představovaly její jedinou nespornou krásu. Jinak byla Dorothy střední postavy, trochu hubenější, ale pevná a urostlá – zato obličej pokulhával. Měla bledou, ba světlou tvář, ničím pozoruhodnou, mdlé oči a nos kapánek přerostlý, kolem očí se zblízka rýsovaly vějířky vrásek a ústa vypadala v klidu unaveně. Ne, ještě se nedal označit za staropanenský, ale za pár let takový jistě bude. Každopádně jí neznámí lidé pro téměř dětsky upřímný výraz v očích hádali o pár let méně, než jí skutečně bylo (necelých dvacet osm). Levou ruku pokrývaly drobné červené skvrnky jako od komářích štípanců.

Znovu vklouzla do noční košile a pustila se do čištění zubů – čistou vodou, samozřejmě. Před přijímáním raději bez zubní pasty. Koneckonců buďto se postíte, nebo ne.

V tom mají katolíci zase pravdu – a najednou znejistěla a zarazila se. Odložila kartáček. Útroby se jí sevřely smrtelnou křečí, skutečnou fyzickou bolestí.

To už tak člověkem otřese, když si zrána poprvé vybaví něco nepříjemného, a Dorothy si vzpomněla na účet u řezníka Cargilla, který zůstal nezaplacený již sedmý měsíc. Ten strašný účet – možná už na devatenáct, nebo dokonce dvacet liber a bez nejmenší naděje na splacení – byl jedním z největších trápení jejího života. Ve dne v noci na ni číhal na okraji vědomí, připraven ji vystrašit a potrápit, a za ním vzpomínky na štosy dalších menších nezaplacených účtů, na jejichž výslednou cifru se ani neodvažovala pomyslet. Takřka bezděčně se začala modlit: „Pane Bože, dej, ať nám Cargill dnes ten účet nepošle!“ Ale hned si řekla, že modlit se za něco takového je světské rouhání, a prosila za odpuštění. Pak si oblékla župan a běžela dolů do kuchyně v naději, že se jí na účet podaří zapomenout.

Oheň mezitím vyhasl, jako obvykle. Rozdělala nový, s rukama od sazí jej znovu napájela petrolejem a úzkostlivě hlídala, dokud voda v konvici nezačala bublat. Otec očekával vodu na holení přesně ve čtvrt na sedm. Dorothy ji donesla nahoru a zatukala na otcovy dveře se sedmiminutovým zpožděním.

„Dále, dále!“ ozvalo se huhlavě a podrážděně.

Pečlivě zatemněný pokoj páchl mužským pachem. Na nočním stolku hořela svíčka, farář ležel na boku a díval se na zlaté hodinky, které právě vytáhl zpod polštáře. Vlasy měl bílé a husté jako chmýří bodláku. Přes rameno po ní podrážděně blýsklo černé oko.

„Dobré ráno, tatínku.“

„Byl bych rád, Dorothy,“ zahuhlal farář – bez umělého chrupu nezřetelně a stařecky –, „kdyby se ti podařilo

dostat Ellen ráno z postele. Případně kdybys sama byla o něco dochvilnější.“

„Omlouvám se, otče. Oheň v kuchyni nechtěl hořet.“

„No dobrá! Postav to na toaletní stolek. Postav to a rozhrň závěsy.“

Venku už se rozednilo, ale ráno bylo kalné a zamračené. Dorothy pospíchala k sobě do pokoje a bleskově, jak to podle ní vyžadovalo šest rán ze sedmi, se oblékla. V pokoji viselo jen malé hranaté zrcadlo, ale nepoužívala ani to. Prostě si kolem krku pověsila zlatý kříž – hladký zlatý kříž, jen žádné krucifixy, prosím! –, stočila si vlasy vzadu do drdolu, ledabyly do nich zastrčila několik vlásenek a šaty (šedý svetřík, ošuntělý tvídový kabátek se sukní a punčochy, které se ke kabátku a sukni příliš nehodily) i přesluhující hnědé boty na sebe hodila během tří minut. Než půjde do kostela, musí ještě dát do pořádku jídelnu a otcovu pracovnu a kromě toho odříkat modlitby ke svatému přijímání, což jí většinou zabralo přinejmenším dvacet minut.

Když z předních vrátek vytlačila kolo do zataženého rána, ohýbala se tráva ještě pod tíží rosy. V oparu halícím vrch se jako nehybná sfinga nejasně rýsoval kostel svatého Athelstana, jehož jediný zvon chmurně vyzváněl bim! bam! bim! V provozu zůstával teď jen jediný; zbylých sedm zvonů bylo spuštěno a už třetím rokem tiše odpočívalo ve zvonici, kde svou vahou prolamovalo podlahu. V dálce, z mlhy pod kopcem, znělo vyzývavé drnění zvonu římskokatolického kostela – protivně, laciné nicotnosti, kterou farář od Svatého Athelstana přirovnával ke zmrzlinářskému zvonku.

Dorothy nasedla na kolo a nakloněná přes řídítka svižně šlapala do kopce. Kořen úzkého nosu jí od ranního chladu celý zrudověl. Kdesi na zamračené obloze nad

hlavou cvrlikala červenka. Tobě Bože chvála, dík, věčný Tvůrce všehomíra! Dorothy opřela kolo o hřbitovní bránu, a protože měla ruce stále ještě začerněné od sazí, poklekla a očistila si je ve vysoké mokré trávě mezi hroby. Pak zvon utichl a ona vyskočila a doběhla ke kostelu, právě když kostelník Progett v otrhané sutaně a obrovských dělnických botách dupal uličkou ke svému místu před bočním oltářem.

Kostel naplňovaly chlad, vůně svíc a staletý prach. Byl to veliký kostel, až příliš veliký na své shromáždění, polorozpadlý a poloprázdný. Tři ostrůvky lavic nezaplňovaly ani polovinu lodi a kolem nich ležela ladem holá kamenná podlaha, v níž několik ošlapaných nápisů označovalo místa prastarých hrobů. Střecha nad kněžištěm se viditelně propadala; kromě schránky na milodary svědčila torza dvou dřevěných trámů němě o tom, že příčinou je zhoubná křesťanstva: červotoč. Chudokrevná okna propouštěla slabě zbarvené světlo. Otevřenými jižními vraty bylo vidět rozeklaný cypřiš a větve lípy, šedé a lehounce rozkolébané vzduchem bez slunce.

Jako obvykle tu čekal jen jeden další farník – staříčka slečna Mayfillová z Usedlosti. Účast při svatém přijímání skomírala na úbytě, takže se farář kromě nedělní bohoslužby, kdy se chlapci rádi předváděli před shromážděním v sutanách a komžích, musel obejít bez ministrantů. Dorothy zamířila do lavice za slečnu Mayfillovou, na znamení pokání za nějaký včerejší hřích odstrčila podušku a poklekla na holé kameny. Bohoslužba začínala. Farář v sutaně a krátké lněné komži předříkával modlitby svižným cvičeným hlasem, po nasazení chrupu také dostatečně zřetelným a podivně nevládným. Na přísné vrásčité tváři, bledé jako stříbrná mince, spočíval lhostejný, téměř pohrdavý výraz. „Toto je pravá svátost,“

říkal jeho výraz, „a já jsem povinován vám ji udělit. Ale mějte na paměti, že jsem toliko váš kněz, ne váš přítel. Jako lidská bytost k vám chovám odpor a pohrdám vámi.“ Kostelník Progett, prošedivělý kudrnatý čtyřicátník brunátné ztrhané tváře, trpělivě přihlížel a nechápavě, leč uctivě pocinkával zvonečkem ztraceným v obrovských rudých rukách.

Dorothy přitiskla prsty na zavřené oči. Ještě stále nedokázala soustředit své myšlenky – vzpomínka na účet u řezníka ji, jak se dalo předpokládat, nepřestávala trápit. Tolik známé modlitby šly jedním uchem tam a druhým ven. Na okamžik zvedla oči a ty ihned začaly bloudit kostelem. Nejprve vzhůru k bezhlavým andělům, na jejichž hrdlech bylo ještě vidět zářezy od puritánských vojáků, a pak zpět k podivně černé kloboučnické kreaci na hlavě slečny Mayfillové a jejím rozechvělým náušnicím z černého jantaru. Slečna měla na sobě dlouhý zatuchlý černý převlečník se zamaštěným astrachánovým límečkem, jež nosila, co se Dorothy pamatovala. Byl z nějaké velice zvláštní látky, něco jako moaré, ale hrubší, se spleť černých pramínků, rozvětvených na všechny strany v nevystopovatelném vzoru. Možná dokonce z oné bájně, pověstné látky, černého bombasinu. Slečna byla velice stará, tak stará, že si ji nikdo jinak než starou nepamatoval. Kolem ní se šířila slabá vůně – éterická vůně rozložitelná na kolínskou, naftalín a příměs džinu.

Dorothy vytáhla z klopky kabátku dlouhý špendlík se skleněnou hlavičkou a potají, v zákrytu slečny Mayfillové, se špičkou bodla do předloktí. Tělo se bázlivě zachvělo. Stanovila si takové pravidlo, že za roztržitost při modlitbě se píchne do ruky tak silně, až poteče krev. To byl její způsob sebekázně, její ochránce před nedostatkem úcty a svatokrádežnými myšlenkami.

Se špendlíkem připraveným bodnout se jí na chvílku podařilo modlit se soustředěně. Otec temným nesouhlasným pohledem sledoval, jak se slečna Mayfillová co chvílku křížuje – to nesnášel. Venku štěbetal špaček. Dorothy si polekaně uvědomila, že marnivě sleduje záhyby otcovy komže, kterou před dvěma lety sama šila. Začala zuby a zabodla špendlík na osminu palce hluboko.

Opět klečely. Přišel čas společného vyznání hříchů. Dorothy odtrhla roztěkaný (běda!) pohled, tentokráte od barevného okenního skla po pravici, navrženého v roce 1851 členem Královské akademie sirem Wardem Tookem, na němž Gabriel se sborem identických andělů, kteří se nápadně podobají Albertovi, princovi manželovi, vítá svatého Athelstana u brány nebeské, a zapíchla špendlík do předloktí o kousek dál. Svědomitě počala hloubat nad významem každého slova modlitby a na chvíli se přiměla k soustředění. Ale i tak musela špendlík použít znovu, a to když Progett zacinkal zvonkem uprostřed „Kterouž chválí anděl i archanděl“, neboť se jí – jako vždy při téhle pasáži – zmocnilo strašlivé pokušení rozesmát se. To kvůli historce, kterou jí otec jednou vyprávěl, že když jako malý chlapec ministroval, uvolňoval se na srdci zvonku šroubek a kněz kázal: „Kterouž chválí anděl i archanděl, cherubové a serafové, kteří bez ustání den ze dne pěj, jednohlasně volajíce – Zašroubuj to, hlupáku hloupá, zašroubuj to!“

Když farář skončil s proměňováním, jala se slečna Mayfillová těžce a pomalu stavět na nohy, jako když se z dřevěné stavebnice postupně sestavuje loutka, a každý její pohyb provázely mocné závany naftalínu. Zároveň se ozývalo podivné vrzání, asi jak se podpírala, podobné zvuku skřípajících kostí, až jste mohli mít dojem, že černý převlečník halí jen vyschlou kostru.

Dorothy setrvala v pokleku o něco déle. Slečna Mayfillová se pomalými, potácivými krůčky šourala k oltáři. Pohybovala se jen stěží, ale každá nabídnutá pomoc ji hluboce urazila. Prastarému bezbarvému obličejí vévodila překvapivě veliká, povislá a vlhká ústa. Spodní ret, prověšený věkem a jezírkem slin, odhaloval proužek dásní a řadu falešných zubů zažloutlých jako klávesy starého pianu. Horní ret lemoval tmavý, orosený knírek. Nebyla to lákavá ústa, rozhodně ne ústa, s nimiž byste se chtěli dělit o šálek. Z těch Dorothyiných vyklouzla náhle, podvědomě, jako by ji tam vložil ďábel sám, modlitba: Pane Bože, nenech mě prosím pít z kalichu po slečně Mayfillové!

Sotva to vyslovila, uvědomila si Dorothy s hrůzou význam svých slov a byla by si raději jazyk překousla než se tak smrtelně rouhat tváří v tvář oltáři. Opět vytáhla z klopky špendlík a zabodla jej, jak nejhlouběji mohla, aby ještě dokázala potlačit výkřik bolesti. Pak přistoupila k oltáři a pokorně poklekla po levici slečny Mayfillové, aby z kalichu mohla pít až po ní.

Na kolenou, s hlavou skloněnou a rukama sepjatýma, si nařídila pomodlit se za odpuštění dříve, než k ní dojde otec s hostií. Proud myšlenek však cosi nenávratně přerušilo. Pokoušet se o modlitbu bylo náhle naprosto marné: ač pohybovala rty, modlitba nevycházela od srdce a postrádala význam. Slyšela šourání Progettových bagančat a zamumlání otcova jasného hlubokého hlasu, 'Vezměte a jezte', viděla prošoupaný pruh rudého koberce, na němž klečela, cítila prach, kolínskou a naftalín – ale na tělo a krev Krista, na to, proč sem vlastně přišla, na to myslet nedokázala. Mysl jí zčistajasna obestřela děsivá prázdnota. Případlo jí, že se vlastně modlit nemůže. Vzpamatovala se, odříkala mechanicky úvodní slova

modlitby... jenomže ta zůstávala zbytečná, bez obsahu – nic než mrtvé schránky slov. Otcova ušlechtilá, zestárlá ruka jí podávala hostii. Držel ji mezi prostředníčkem a palcem, úzkostlivě, s odporem jako lžičku s lékem. Oči-ma sledoval, jak se slečna Mayfillová za skřípění krouť jako pídalka a křížuje se s takovou obřadností, až to vypadalo, že si kabát opřádá pavučinou. Dorothy chvilku váhala a nechávala hostii čekat. Neodvažovala se ji přijmout. To raději, mnohem raději od oltáře odběhnout než přijmout tělo Páně s takovým zmatkem v srdci!

Pak náhodou pohlédla stranou do otevřených jižních vrat. Mraky pronikl prchavý paprsek slunce. Prolétl korunou lípy a listy ve vratech zazářily pomíjivou, nepakovatelnou zelení, zelenější než nefrit či smaragd či vody Atlantiku. Jako by se tam na vteřinu zaleskl šperk nepředstavitelné krásy, naplnil otvor zeleným světlem a pak pohasl. Srdce jí zaplavila radost. Záblesk živé barvy jí, cestou rozumu nepochopitelnou, vrátil do duše klid, lásku k Bohu, víru. Najednou, díky zelení listí, mohla opět vzývat Boha. „Chvalte jméno Hospodinovo a všecky věci, kteréž, jakž on řekl, pojednou stvořeny jsou!“ modlila se vroucně, radostně, vděčně. Hostie se jí rozpustila na jazyku. Vzala od otce kalich a s odporem, snad i s radostí nad tím malým projevem sebepokoření, ochutnala ze stříbrného okraje vlhký otisk rtů slečny Mayfillové.

2

Kostel svatého Athelstana stál na nejvyšším bodě Kny-pe Hill, a zachtělo-li se vám vyšplhat na věž, viděli jste na deset mil kolem. Ne že by tam bylo něco, co by za tu námahu stálo – jen rovinatá, slabounce zvlněná krajina

východní Anglie, v létě nesnesitelně jednotvárná, zato v zimě protkaná pravidelnými vzory jilmů, holými a ovívajícími olověnou oblohu.

Ihned pod vámi se rozprostíralo městečko, přetnuté do dvou nerovných částí hlavní třídou spojující východ a západ. Jižní strana města byla původní, zemědělská a ctihodná. Severní straně vévodily budovy cukrovaru páně Blifila-Gordona s kostrbatými paprsky bídných chatrčí ze žlutých cihel, obydlených z valné části zaměstnanci továrny. Dělníci, přivandrovalci z města a téměř do jednoho bezbožní, tvořili více než polovinu dvoutisícového obyvatelstva městečka.

Dvěma středobody, chcete-li ohnisky, kolem nichž se točil místní společenský život, byly Knypehillský konzervativní klub (s neomezeným prodejem alkoholu), jehož arkýřovými okny se v kteroukoli otevírací dobu baru daly zhlédnout kulaté růžolící tváře městské elity podobné buclatým zlatým rybkám poulicím oči za stěnou akvária; a o něco dále po hlavní třídě cukrárna U Kremrole, hlavní dostaveníčko místních dam. Nebýt viděna U Kremrole mezi desátou a jedenáctou hodinou se šálkem „ranní kávy“ a neúčastnit se alespoň na půlhodinku libého šveholení hlásků vyšší střední vrstvy („Má drahá, představte si, měl devět piků na eso a on vám nevynese trumfy! Ale drahoušku, snad už zase neplatíte za mou kávu? Ale to je od vás prostě roz-koš-né! Ale slibte mi, má drahá, že zítra mi dovolíte zaplatit za vaši. No není ten miláček Toto takový chytrý pejsek. No podívejme se na něho, jak tu sedí a krčí ten svůj černý nosánek, vid', zlatíčko, no panička ti dá cukříček, to víš, že ti ho dá. Ham, Totíčku, ham!“) znamenalo zavřít si dveře do knypehillské společnosti. Farář těm paničkám kysele přezdíval „kávalerie“. Nedaleko kolonie rádoby malebných vil obývaných kávalerií,